

คำวินิจฉัยของ นายอุระ หวังอ้อมกลาง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๕/๒๕๔๕

วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๔๕

เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายชุมพล คันธวิวัฒน์ กับพวก) ในคดีแพ่งหมายเลขดำ
ที่ ๕๘๖๘/๒๕๔๑ หมายเลขแดงที่ ๕. ๗๑๑/๒๕๔๕ ของศาลแพ่ง เพื่อยขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ
พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐ หรือไม่

กรณีสืบเนื่องจากศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยกับพวกร่วมกันชำระหนี้เงินกู้แก่โจทก์ จำนวน
๔,๖๒๐,๐๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยจากต้นเงินคั่งกล่าวในอัตราร้อยละ ๑๗ ต่อปี นับตั้งแต่วันที่ ๕
มกราคม ๒๕๓๕ ถึงวันฟ้อง (วันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๔๑) และในอัตราดอกเบี้ยที่เรียกเก็บจากลูกค้า
รายย่อยชั้นดี (เอ็ม อาร์ อาร์) บวก ๒.๕๐ ต่อปี ตามประกาศของโจทก์ที่มีผลใช้บังคับและที่
ประกาศใช้บังคับต่อไปนับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ แต่ทั้งนี้ดอกเบี้ยถัดจากวันฟ้อง
ต้องไม่เกินอัตราร้อยละ ๒๖ ต่อปี ตามที่โจทก์ขอ หากไม่ชำระให้ยึดที่ดินโฉนด เลขที่ ๖๘๗๖๘
ตำบลลาดยาว (บางซื่อฝั่งเหนือ) อำเภอบางเขน (บางซื่อ) กรุงเทพมหานคร พร้อมสิ่งปลูกสร้าง
ออกขายทอดตลาดเอาเงินชำระหนี้โจทก์ หากได้เงินไม่พอ ให้ยึดทรัพย์สินอื่นของจำเลยกับพวก
ออกขายทอดตลาดบังคับชำระหนี้โจทก์จนครบ ยกคำขอให้ชำระหนี้กู้เบิกเงินเกินบัญชี แต่ไม่ตัดสิทธิ
โจทก์ที่จะฟ้องบังคับใหม่ภายในกำหนดอายุความ

จำเลยกับพวกอุทธรณ์พร้อมยื่นคำร้องขออุทธรณ์อย่างคนอนาถา ศาลชั้นต้นมีคำสั่งว่า จำเลย
ที่ ๑ และที่ ๒ มิได้ยากจนเสียทีเดียว น่าจะพอมีเงินเสียค่าธรรมเนียมศาลได้บ้าง ส่วนจำเลย ที่ ๓
คงได้ความเพียงมีอาชีพรับราชการ จึงยังไม่มีน้ำหนักเพียงพอให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลชั้นอุทธรณ์
ได้ทั้งหมด คดีมีเหตุผลสมควรที่จะอุทธรณ์ จึงอนุญาตให้จำเลยทั้งสามดำเนินคดีอย่างคนอนาถาในชั้น
อุทธรณ์ได้โดยยกเว้นเฉพาะไม่ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมรวมทั้งค่าทนายความซึ่งจะต้องใช้แก่โจทก์
มาวางพร้อมอุทธรณ์ ส่วนค่าธรรมเนียมศาลชั้นอุทธรณ์ให้จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ นำมาวางภายใน
๒๐ วัน

จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ ยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่ง

LIART

ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งว่า จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ มีงานทำและมีรายได้โดยจำเลยที่ ๑ รับจ้างประสานงาน จำเลยที่ ๒ เป็นพยาบาล และจำเลยที่ ๓ เป็นครู ทั้งจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ยังมีทรัพย์สินเป็นที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างซึ่งติดจำนองอยู่กับโจทก์ จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ จึงยังมีทางที่จะหาเงินมาชำระค่าธรรมเนียมศาลในชั้นอุทธรณ์ได้ จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ จึงไม่ใช่คนยากจนถึงขนาดที่ไม่สามารถชำระค่าธรรมเนียมศาลในชั้นอุทธรณ์ได้ ที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ยกเว้นเฉพาะไม่ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมรวมทั้งค่าทนายความซึ่งจะต้องใช้แก่โจทก์มาวางพร้อมอุทธรณ์ ส่วนค่าธรรมเนียมศาลชั้นอุทธรณ์ให้จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ นำมาวางภายใน ๒๐ วัน นั้นชอบแล้ว จึงมีคำสั่งยกคำร้อง ให้จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ นำเงินค่าธรรมเนียมศาลชั้นอุทธรณ์มาวางต่อศาลชั้นต้นภายในกำหนด ๒๐ วัน นับแต่วันทราบคำสั่งนี้

จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ ฎีกาคำสั่งศาลอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับฎีกา จำเลยกับพวกยื่นคำร้องโต้แย้งต่อศาลฎีกาว่า บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ จำกัดสิทธิในการฎีกาคำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่รับฎีกาคำสั่งของจำเลย ไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๓๐ อันเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ศาลฎีกาขอที่จะยกขึ้นวินิจฉัย ขอให้มีความรับฎีกาคำสั่งของจำเลยกับพวกไว้พิจารณาต่อไป

ศาลฎีกาพิเคราะห์แล้ว คดีนี้ศาลชั้นต้นได้หยิบยกบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า มาใช้เป็นหลักในการวินิจฉัยมีคำสั่งไม่รับฎีกาของจำเลย ที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ จำเลยกับพวกยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งที่ไม่รับฎีกา โดยโต้แย้งว่าบทกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๓๐ ใช้บังคับไม่ได้ ศาลฎีกาพิจารณาแล้วเห็นว่า จะต้องใช้บทกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดีนี้ จึงเป็นกรณีมีข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น จึงให้รอการวินิจฉัยมีคำสั่งคดีนี้ไว้ชั่วคราว และให้ส่งปัญหาที่จำเลยกับพวกโต้แย้งผ่านสำนักงานศาลยุติธรรมไปตามทางการ เพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า

ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐ หรือไม่

สำนักงานศาลยุติธรรมจึงส่งคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามประเด็นที่ได้แย้งต่อศาลฎีกา

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว มีคำสั่งให้รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย แจ้งคำสั่งศาลฎีกาเพื่อทราบ

คดีมีปัญหาต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐ หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๕ บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้ กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหมายหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม”

มาตรา ๓๐ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลให้แก่เฉพาะบางส่วน หรือมีคำสั่งให้ยกค่าขอเสียทีเดียว ถ้าเป็นการขอฟ้องหรือต่อสู้คดีในชั้นศาลชั้นต้น ผู้ขออาจอุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อศาลอุทธรณ์ได้ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันมีคำสั่ง ถ้าเป็นการขอฟ้องหรือต่อสู้คดีในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา ผู้ขออาจอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี โดยยื่นคำขอเป็นคำร้องต่อศาลชั้นต้นภายในกำหนดเดียวกัน คำสั่งของศาลอุทธรณ์เช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด”

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ เป็นบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้และทำได้เท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพไม่ได้และอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ต้องใช้บังคับเป็นการทั่วไป มิได้มุ่งหมายที่จะใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ เป็นบทบัญญัติรับรองความเสมอภาคของบุคคลชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน บุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน จะเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาในศาลยุติธรรม โดยปกติการดำเนินคดีแพ่งคู่ความหรือผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีจะต้องเสียค่าใช้จ่ายต่อศาลที่เรียกว่า ค่าฤชาธรรมเนียม คำว่า ค่าฤชาธรรมเนียม หมายถึงความถึงค่าธรรมเนียมศาลด้วย “ค่าธรรมเนียม คือ เงิน ซึ่งคู่ความหรือบุคคลที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีจะต้องเสียให้แก่ศาล หรือเจ้าพนักงานของศาล แล้วแต่กรณี...” “ค่าธรรมเนียมศาล คือ เงินที่ต้องชำระให้แก่ศาลในการฟ้องดำเนินคดีหรือต่อสู้คดี แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ ค่าขึ้นศาล และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ตามตาราง ๑ และ ๒ ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนี้...” “ค่าขึ้นศาล คือ ค่าธรรมเนียม ซึ่งต้องชำระให้แก่ศาลในการยื่นคำฟ้องต่อศาลโดยชำระในเวลายื่นคำฟ้อง...” ซึ่งต้อง

เสียค่าธรรมเนียมทุกชั้นศาล แต่หากเป็นบุคคลยากจนไม่มีค่าธรรมเนียม อาจร้องดำเนินคดีอย่างคนอนาถาได้

ที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมที่ผู้ร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาโดยสั่งว่า จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ มีงานทำและมีรายได้โดยจำเลยที่ ๑ รับจ้างประสานงาน จำเลยที่ ๒ เป็นพยาบาล และจำเลยที่ ๓ เป็นครู ทั้งจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ยังมีทรัพย์สินเป็นที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างซึ่งติดจำนองอยู่กับโจทก์ จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ จึงยังมีทางที่จะหาเงินมาชำระค่าธรรมเนียมศาลในชั้นอุทธรณ์ได้ จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ จึงไม่ใช่คนยากจนถึงขนาดที่ไม่สามารถชำระค่าธรรมเนียมศาลในชั้นอุทธรณ์ได้ ที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ยกเว้นเฉพาะไม่ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมรวมทั้งค่าทนายความซึ่งจะต้องใช้แก่โจทก์มาวางพร้อมอุทธรณ์ ส่วนค่าธรรมเนียมศาลชั้นอุทธรณ์ให้จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ นำมาวางภายใน ๒๐ วัน นั้นชอบแล้ว จึงมีคำสั่งยกคำร้อง ให้จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ นำเงินค่าธรรมเนียมศาลชั้นอุทธรณ์มาวางต่อศาลชั้นต้นภายในกำหนด ๒๐ วัน นับแต่วันทราบคำสั่งเพียงบางส่วน เมื่อผู้ร้องอุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นที่ให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมอุทธรณ์เพียงบางส่วน เมื่อศาลอุทธรณ์พิจารณาขึ้นให้ถือว่าเป็นที่สุดนั้น เห็นว่า ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งให้คู่ความดำเนินคดีอย่างคนอนาถา ศาลจะต้องทำการไต่สวนเสียก่อน เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงว่า คู่ความเป็นคนยากจนจริง ไม่สามารถเสียค่าธรรมเนียมในชั้นศาลอุทธรณ์ได้ ก็จะสั่งให้คู่ความที่ขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถา โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในชั้นศาลอุทธรณ์ หรือหากคู่ความสามารถจะเสียค่าธรรมเนียมในชั้นศาลอุทธรณ์ได้บางส่วน ศาลชั้นต้นก็จะให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมบางส่วนได้ การที่ศาลชั้นต้นจะสั่งเช่นนี้จะต้องพิจารณาถึงเหตุผลและความจำเป็นของคู่ความที่ขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถา เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่คู่ความทั้งสองฝ่าย และเมื่อศาลชั้นต้นสั่งอย่างไร ก็ให้สิทธิแก่คู่ความที่ขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถามีสิทธิอุทธรณ์ต่อไปได้ คำสั่งของศาลอุทธรณ์เช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด ที่บัญญัติเช่นนี้ ก็เพื่อให้ศาลอุทธรณ์พิจารณากลับกรองคำสั่งของศาลชั้นต้นอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้เกิดความรอบคอบและความเป็นธรรมแก่คู่ความที่ขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาในชั้นอุทธรณ์ ที่ให้คำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุดนั้น เนื่องจากปัญหาที่ว่า บุคคลนั้นเป็นคนยากจนหรือไม่ ได้พิจารณามาแล้วถึงสองศาล ปัญหาข้อนี้ไม่ใช่ประเด็นในคดีโดยตรง จึงควรให้ยุติที่ศาลอุทธรณ์ ไม่ควรให้ยึดถือโดยให้ฎีกาต่อไปอีก ซึ่งเหมาะสมและมีความเป็นธรรมแก่คู่ความแล้ว กรณีดังกล่าวแม้จะเป็นการจำกัดสิทธิอยู่บ้าง แต่ก็เป็นการจำกัดเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือน

สาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพในการดำเนินคดีทางศาล นอกจากนี้ยังใช้บังคับเป็นการทั่วไปไม่ได้ มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง เป็นบทบัญญัติที่ใช้กับคู่ความอย่างเท่าเทียมกัน คู่ความทุกคนได้รับการปฏิบัติและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ได้คำนึงถึงฐานะของคู่ความแต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐

นายอุระ หวังอ้อมกลาง

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ